

УДК 378.018

О.М. КОВАЛЕНКО

ОСВІТЯНСЬКА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН (2000-2005 рр.)**Коваленко Оксана Миколаївна** – молодший науковий співробітник Інституту вищої освіти НАПН України (м. Київ)

У статті викладено аналіз освітньої політики національних меншин України та Польщі в 2000-2005 рр. Розглянуто роботу освітніх закладів на території наших країн, які поглиблено вивчають польську та українську мови, культури та історію.

Ключові слова: національна меншина, наукове співробітництво, польська мова, вищі навчальні заклади.

В статье изложен анализ образовательной политики национальных меньшинств Украины и Польши в 2000-2005 гг. Рассмотрена работа образовательных заведений на территории наших стран, которые углубленно изучают польский и украинский языки, культуру и историю.

Ключевые слова: национальное меньшинство, научное сотрудничество, польский язык, высшие учебные заведения.

In the article the analysis of educational policy of national minorities of Ukraine and Poland is expounded in 2000-2005 Work of educational establishments is considered on territory of our countries which are deep study Polish and Ukrainians, cultures and history.

Keywords: national minority, scientific collaboration, Polish, higher educational establishments.

© О.М. Коваленко, 2012

Важливим чинником в українсько-польських освітнянських відносинах є наявність української меншини в Республіці Польща і відповідно польської в Україні. Поняття національної меншини – це групи громадян певної держави, які є представниками титульного етносу, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою.

Правові засади національних меншин в Україні закріплені у нормативно-правових документах (Про концепцію державної етнонаціональної політики України від 1 листопада 1991 року) та в Конституції України [7].

Польська національна меншина є однією з найчисельніших серед інших меншин, які проживають на території України. Поняття польської національної меншини запропонував О.Я.Калакура. Це частина польського етносу-нації, яка сформувалася у процесі тривалого проживання на українських землях, є одним із компонентів етнонаціональної структури України, зберігає свої національні й етнічно-культурні особливості, підтримує форми організованої спільноти, прагне зберегти етнічну та духовну самобутність [3].

Постановка проблеми. Надзвичайно актуальною є проблема дослідження освітньої діяльності польської національної меншини. На сьогодні поляки проживають на всій території України, але найбільші польські громади знаходяться в Житомирській, Львівській, Хмельницькій та Тернопільській областях. Польська національна меншина є однією з найчисельніших в Україні. Серед опитуваних поляків, які проживають на території України, 71% визнали свою мову українською.

Соціологічні опитування свідчать про те, що польське населення України підтримує незалежність, соборність, європейську та євроатлантичну

інтеграцію, членство в НАТО та Європейському Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи українсько-польські відносини українські науковці виокремлюють питання національної меншини в Польщі, серед таких авторів слід виокремити О.Я. Калакуру [3,4], який досліджує мовне питання української меншини в Польщі. Історик Я.Р. Дашкевич [1] та Я. Ісаєвич [2] у своїх працях вказує на проблеми освіти української національної меншини у Польщі, створення шкіл для українців в Польщі та інше. Такі польські науковці, як Я. Полчек [8], Є. Зінкевич [9] звертають нашу увагу на проживання поляків на території України.

Ці дослідники наводять статистичні дані, розкривають проблеми викладання польської мови в українських школах та вищих навчальних закладах.

Мета і завдання дослідження:

– дослідити стан освітньої політики України та Польщі щодо української та польської національної меншини у 2000-2005 рр.;

– виокремити проблемні питання освітньої політики польської та української національної меншини у 2000-2005 рр.;

– проаналізувати культурні традиції, історію створення та освітню діяльність організацій польської та української національної меншини у 2000-2005 рр.;

– простежити роль вищих навчальних закладів Польщі та України в освітній політиці польської та української національної меншини у 2000-2005 рр.;

– дослідити роботу Міністерства освіти та науки України та Міністерства народної освіти Республіки Польща щодо підтримки польських на Україні та українських у Польщі навчальних закладів,

забезпечення навчально-методичною та художньою літературою у 2000-2005 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. На території України існують близько 100 польських організацій і товариств, які зареєстровані при посольствах і консульствах Києва, Харкова, Одеси, Львова. Слід зазначити, що це є чи не найбільша кількість іноземних організацій на території України серед інших національних меншин, що тут проживають. Фінансування цим організаціям надає польський Сенат, організація «Спільнота польська» та фундація «Поміч полякам на Сході» в Польщі; на Україні – Державний комітет України з питань національних меншин і міграції. Найбільшими організаціями є «Союз поляків в Україні» та «Федерція польських організацій у Львові», ці організації беруть активну участь в освітянській та науковій політиці України. Зокрема, сприяють видавництву підручників з історії українсько-польських відносин, проводять міжнародні наукові конференції тощо. Союз поляків заснований у 1992 році вже на 2000 рік нараховував 73 філії по всій території України близько з 13 тисяч членів. У Києві до складу Союзу входять Польська культурна Асоціація «Злагода» та Асоціація ім. Адама Міцкевича, найбільші її відділення знаходяться в Житомирі, Хмельницьку, Кам'янець-Подільську, Бердичеві та Одесі [2].

Союз поляків є співорганізаторами професійних спеціалізованих об'єднань: Товариства Польських Учених, Польського Медичного Товариства, Асоція Польських Фермерів, Товариство Польських Інженерів, Польської Католицької Асоціації та Альма-матер в Україні, Асоціації Польських Викладців [3].

Головні завдання польських організацій затверджені в їх статутах: по-перше, це збереження національної ідентичності, мови та культури; по-друге, представлення інтересів польської громади владним структурам України та Польщі, проведення всебічного співробітництва з ними; по-третє, сприяння всебічному зближенню поляків та українців, поєднання двох культур, сприяння розвитку історичної науки, поглиблення вивчення польських та українських традицій і звичайно турбота про добре ім'я Польщі та польського народу в Україні [5].

В Україні діють дві найбільші структури, які опікуються польськими культурними та освітніми організаціями. Це – Союз товариства дружби та Товариство польської культури, яке має головне відділення у Львові та 22 відділення в області – в тих районах, де найбільше проживають поляки. Це товариство, після запровадження візового режиму, сприяє у спрощеному отриманні віз науковцям, освітянам, які прямують до Польщі на конференції, або у відрадження.

Звичайно найбільша кількість товариств зареєстрована на Західній Україні. Це спричинено і географічним розташуванням цієї області і, звичайно, історичними подіями, які відбувалися на цій території. Нерідко гуляючи вулицями Львова можна почути польську мову. Львів'яни розмовляють вільно як на українській, так і на польській мовах,

а в львівських та івано-франківських школах однією з іноземних мов є польська. І також для багатьох поляків українська земля стала другою домівкою, вони вивчають українську мову, традиції, культуру [5].

У Волинській області зареєстровані такі польські організації, як Товариство Польської Культури на Волині ім. Еви Фелінської; Товариство Польської Культури ім. Т.Костюшка; Товариство Польської Культури ім. Ю.Словдського тощо. На Рівненщині діють такі товариства, як Товариство Польської Культури ім. В.С.Реймонта на Рівненщині; Товариство Польської Культури ім. Г.Сенкейча; Товариство Польської Культури Острозької Землі та інші. Вінниччина також стала осередком полонії, тут активно діє організація «Дім польський» - це освітньо-просвітницька спілка поляків, Барське районне товариство поляків, Жмеринське відділення Союзу поляків України «Єдність», Хмельницька міська спілка поляків імені Владислава Реймонта. В Київській області зареєстровано 24 польські організації, в Одеській нараховується 16 польських організацій, у Харківській – 27 обласних, районних, місцевих польських організацій [5].

На Україні друкується польською мовою преса, на жаль, Українська держава фінансує тільки видання «Dziennik Kijowski», який є додатком до офіційного видання «Голос України». Видавництво «Світ» друкує підручники польською мовою. В Житомирі існує декілька польських видавництв серед яких «Nowy zawod». На території України друкуються журнали польською мовою, в Харкові під редакцією Польської Культури «Polonia Charkowa» та «Поляки Донбасу» польською і українською мовами. Також двома мовами друкуються журнали «Джерело», «Від Вісли до Ворскли», бюлетень «Новини Полонії», «Краків'янка» асоціацією поляків у Полтаві. На теренах Польщі друкується український тижневик «Наше слово» [4].

В Україні відбуваються щорічні конференції в таких містах, як Львів, Житомир, у Києві – «Поляки в Києві», в Луцьку – «Поляки на Волині», Тернопіль та Харків. Ці конференції присвячені вивченню історії, культури, розв'язанням спірних питань наших народів, дослідженням історії національної польської меншини в Україні [4, с. 108].

Значно меншою є національна українська меншина в Польщі. Після операції «Вісла» українці були виселені з своїх рідних земель у південно-східній Польщі на північні і західні терени країни. Невелика кількість українців повернулася, інші залишилися назавжди. Саме ці люди та їх нащадки становлять українську громаду в Польщі. Українська національна меншина мала своїх представників в органах державної влади Республіки Польща.

Найбільшою українською організацією в Польщі є Об'єднання українців в Польщі під керівництвом Петра Тими, яка займається проблемами української громади в Польщі, зокрема видавництвом підручників з історії України польською мовою. Представник громади Ганрик Колодій став почесним консулом України в Щецині [8].

Співпраця в галузі освіти між Україною та

Республікою Польща здійснювалася відповідно до створеної договірно-правової бази. Питання шкільництва національних меншин обговорювалися під час проведення пленарних сесій Консультаційного комітету президентів України та Республіки Польща.

В Україні діють 4 польські школи у Львові, 5 шкіл з українською та польською мовами навчання в Житомирській області. В Києві діються курси польської мови при Польському Інституті, викладають польську мову при костелах, парафіях і католицьких школах тощо. В 15-ти університетах України вивчають польську мову, серед них львівські, київські, донецькі, дніпропетровські і т.д. Зростає значна зацікавленість у вивченні польської мови серед української молоді у зв'язку з можливістю поїздки до Польщі, де вони зможуть взяти участь у наукових конференціях, круглих столах, форумах, проходити стажування тощо.

За даними на 2005 р., для задоволення освітніх потреб громадян України польської національності на території України функціонувало 10 шкіл (730 учнів) з навчанням польською мовою, 2 школи (640 учнів) з вивченням польської мови як навчального предмета, 4 школи змішані (310 учнів), в яких вивчалася польська мова та факультативно вивчали польську мову 5200 учнів [8]. Функціонувало 10 недільних шкіл, в яких навчалися близько 2 тис. учнів.

Згідно зі статистикою, з 2000 року спостерігається підвищення кількості українських шкіл у Польщі, викладання українською мовою здійснюється в 113 школах. В польських університетах навчаються 3 тис. студентів українців. У Білому Борі на Помор'ї, в Кракові, Варшаві діють 4 ліцеї де вивчають українську мову та культуру, а також православ'я.

В Україні здійснювалися заходи по забезпеченню потреб громадян польської національності у вивченні рідної мови та культури. Працюють дві школи у Львові (289 учнів) та був відкритий польськомовний клас у Мостиській середній школі №2 Львівської області. У цих школах діти вивчали розширений курс історії та географії Польщі, більше годин було відведено на вивчення класичної та сучасної польської літератури. Поширювалася факультативна форма вивчення мови. Протягом 2000-2002 рр. було створено 32 факультативні групи (590 учнів) при загальноосвітніх школах у Вінницькій, Івано-Франківській, Львівській та Хмельницькій областях [8].

Школи та навчальні осередки, в яких викладалася українська мова, знаходяться в 10 воєводствах Польщі: Слупському, Кошалінському, Ельблонгському, Ольштинському, Сувалкському, Кросненському, Новосондецькому, Перемишльському, Лигницькому та Зеленогурському.

У Польщі українська молодь в 2003-2004 навчальному році вивчала рідну мову в 54 навчальних закладах, у тому числі з них у 4 початкових школах та в 3 загальноосвітніх ліцеях з рідною мовою навчання. Решту закладів становили початкові школи з факультативним вивченням рідної мови (37) та міжшкільні колективи учнів початкових

шкіл (10). У цих 54 навчальних закладах навчалися 1919 учнів та працювали 82 вчителі [3, с. 238]. Особно діяли близько 87 пунктів вивчення української мови з загальною кількістю 1765 осіб, з яких майже половина (44 пункти з 859 учнями) утримувалися за державний рахунок, а 44 пункти (906 учнів) утримувалися на громадські кошти й були розміщені в приміщеннях ОУП та прицерковних аудиторіях [3, с. 239].

Міністерство національної освіти Республіки Польща, розширюючи можливості для навчання переважно у сільській місцевості, зменшило ліміт учнів як вимогу для організації навчальних пунктів та вписало в обов'язки шкіл організацію навчання дітей національних меншин.

Крім вивчення української мови, проводилися заняття з історії та географії України на основі авторських програм, затверджених Міністерством національної освіти. Питання забезпечення підручниками та посібниками українського шкільництва в Польщі знаходилося в полі зору Міністерства освіти України. Управління освіти Волинської, Житомирської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Хмельницької облдержадміністрацій надавали допомогу українським школам у Польщі, передаючи їм навчальні плани та програми, посібники та підручники, бібліотечки художньої літератури.

На громадських засадах проходили заняття в Польському Домі, де діти та дорослі, крім мови, пізнавали традиції польського народу. Також у Київському оптико-механічному технікумі функціонував осередок з вивчення польської мови. В музичній школі № 5 навчалися діти - учасники колективу «Пролісок», що виконують свої твори, пов'язані з польською історією та культурою [9, с. 108].

Навчанням польської молоді з України в польських вузах сприяла Постанова польського уряду про вищу освіту від 12 вересня 2000 р., якою було передбачено стипендії для молоді. Комплекти професійно підготовлених і опрацьованих тестів були розроблені Бюро закордонного навчання Міністерства народної освіти Польщі, що здійснює прийом на навчання осіб з-за кордону. Усі бажачі проходили співбесіду, складали письмовий та усний іспити. Головним мотивом вибору навчання в Польщі називалися давні відносини між двома країнами та бажання побудови конструктивної економічної, політичної та культурної співпраці між ними. При загальній кількості зарахованих з держав коштів СРСР 266 осіб у 2003 р. з території України іспит на навчання в Польщі склали 200 чоловік. У 2004 р. на навчання у вищих навчальних закладах Республіки Польща, в тому числі й педагогічних вузах, перебували 80 осіб українського походження [3, с. 240]. З 2005 р. почали працювати курси польської мови при Посольстві Польщі в Україні, вже протягом 2005-2006 рр. тут навчалася 500 чол., різного віку.

У 2000-2005 роках в Польщі спостерігається зацікавленість україністикою. Так, у Варшавському, Любленському, Краківському, Ягеллонському університетах діють кафедри української мови та

історії. Вищі навчальні заклади в Щецині, Перемишлі, Катовіцах, Сяноку, Познані, Гданську, Варшаві та Познані заявили про свої наміри обміну викладачами та студентами ВНЗ України. На сьогоднішній день численні навчальні заклади України уклали договори з навчальними закладами Польщі про створення спільних освітніх програм, які будуть відповідати стандартами Болонського процесу і стосуватимуться тематики історії, мови та культури. А також розробка програм з технічних дисциплін [3].

Зрозуміло, що така допомога з боку польської сторони для цієї молоді є привабливою пропозицією та важливою допомогою у здобутті освіти і поглибленого вивчення мови й культури своїх пращів.

У співробітництві в галузі освіти головним завданням стало виконання умов двосторонніх угод між міністерствами країн-партнерів. Так, здійснюючи відповідну роботу, в 2005 р. Україна та Польща направили на навчання по 500 студентів до вищих навчальних закладів та 40 осіб до аспірантури та докторантури країни-партнера. Обидві держави за свій рахунок прийняли близько 1000 представників української та польської національних меншин на повний курс навчання до вищих навчальних закладів та по 20 осіб для навчання в аспірантурі [5].

Навчання іноземців в Україні відбувалося за певних умов. Зокрема, в 2004-2005 навчальному році в Україні на умовах державного фінансування здобували освіту 260 громадян Республіки Польща, а на умовах контрактів на компенсаційній основі - 391 громадянин цієї країни [3].

12-15 червня 2004-2005 р. в Києві була підписана Угода про співпрацю між куратором освіти Варшави та головним управлінням освіти Київської держадміністрації, зміст якої зводиться до запропонування учням, об'єднаних у групи за спільними інтересами, та викладачам обох столиць розробити певний проект, який опрацьовується, готується та реалізується одночасно в українських та польських школах. А потім робота завершується спільною конференцією чи семінаром, присвяченим виконаній роботі [5]. Важливе значення при цьому мали обміни навчальними програмами, розширення обсягу вправ та дидактичного матеріалу. Ще один крок до співпраці - існування Польсько-українського колегіуму в Любліні для навчання аспірантів, магістрів з подальшою перспективою його розвитку як звичайного навчального закладу.

На шляху опанування польською мовою виникали методичні та кадрові труднощі. Тому навчання і виховання вчителів польської мови на Україні стало важливим завданням для вузів. Підготовка педагогічних кадрів для шкіл та класів з польською мовою навчання відбувалася у Львівському, Київському, Прикарпатському, Запорізькому державних університетах, Дрогобицькому і Житомирському педінститутах, Львівському та Самбірському педучилищах. Разом з методистами з Польщі щорічно проводився семінар учителів польської мови.

Державними коштами видавалися підручни-

ки, навчально-методичні посібники, художня література, кількість яких за два роки сягала близько 50 назв. У Львові працювала також редакція по випуску навчально-методичної літератури та матеріалів польською мовою, що готувало Міністерство освіти України спільно з Львівським обласним інститутом удосконалення вчителів. За 2000-2005 рр. у видавництві «Світ» вийшли у перекладі з української мови 23 підручники для середніх та старших класів[5].

У вищих навчальних закладах Києва польська мова вивчається в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, в Київському інституті «Слов'янський університет», у Національному університеті «Києво-Могилянська Академія» та в Національному Педагогічному Університеті ім. М. Драгоманова. Зокрема, в Київському інституті «Слов'янський університет» (КіСУ) перший випуск нараховував шість викладачів польської мови. У 2000 р. у вузі навчалися близько 150 студентів, які вивчали мову, літературу, фольклор сусіднього народу, спілкувалися зі студентами, перебували на практиці в різних містах Польщі та брали участь у спільних міжнародних наукових студентських конференціях. Так, студентами КіСУ та Східного інституту Університету імені А.Міцкевича в Познані (Республіка Польща) була проведена конференція «Україна-Польща в ХХ ст.», перша частина якої відбулася в листопаді 1999 р. в Польщі, а друга - в травні 2000 р. в Україні. У відкритті конференції взяли участь ректор Київського інституту «Слов'янський Університет» проф. Ю.М.Алексеев, Генеральний Консул Республіки Польща в Києві К. Хиц, перший секретар Посольства Республіки Польща Б. Вожняк та заступник директора Східного інституту доктор М. Фігура [3].

Важливим елементом співробітництва стало відвідання країни-партнера високою посадовою особою, що надавало двостороннім контактам більш вагомого значення та розширювало межі співпраці. Так, у березні 2005 р. у Республіці Польща перебувала делегація з України на чолі з Міністром освіти України С. Ніколаєнко та міністром у справах сім'ї та молоді Ю. Павленком, яка була прийнята Міністром національної освіти Республіки Польща М. Савіцькі [6, с. 84].

Українська сторона була поінформована про стан освіти в Польщі, навчального процесу в цілому та про діяльність Комісії з питань освіти, науки та технічного прогресу в Сеймі, що займається розв'язанням актуальних проблем. Хоча навчання українською мовою здійснюється в 7 вузах Польщі та найбільшою проблемою є, за словами Міністра національної освіти Республіки Польща М. Савіцькі, «розпорошеність української національної меншини, недостатня кількість підручників та вчителів»[5], що ускладнює процес відкриття нових шкіл.

Було запропоновано створити методологічний центр як державну організацію, яка б забезпечувала швидкий розвиток методик навчання польської мови, спільне проведення курсів, семінарів, факультативів, польських та українських програм

і підручників. Усі запропоновані заходи сприяють інтеграційності політики в галузі освіти.

Форум польських учителів на Україні, що проходив під патронатом Міністерства освіти України та Міністерства освіти Польщі, був організований Федерацією організації польських учителів на Україні, товариством «Спільнота Польська», Польським культурно-освітнім товариством у Хмельницькому. У першому форумі, що відбувся в грудні 2005 р. в Хмельницькому, під гаслом «Потреби і можливості розвитку польського шкільництва на Україні», взяли участь 80 делегатів з 14 міст та областей України. Учасники виступали з доповідями, що торкалися навчання польської мови, ділилися методами і досвідом роботи [5].

На засіданні порушували питання щодо методів роботи, стану з підручниками та приміщеннями. У зв'язку з останнім спеціальна комісія від «Спільноти Польської» запропонувала побудувати дві школи. Було вирішено створити центр методичної та дидактичної допомоги для шкіл з польською мовою навчання; опрацювати єдину програму навчання польської мови для всіх українських шкіл; узгодити навчальні програми польської та української мови. Для цього ухвалили просити Міністерство національної освіти Республіки Польща більше уваги приділяти польській меншості на Україні; організувати різного роду курси для вчителів та викладачів польської мови на території України; надати допомогу в забезпеченні підручниками старших класів та просити Міністерство освіти України про те саме [3].

У жовтні 2001 р. в Києві пройшла спільна конференція вчителів польської мови громадян України та Польщі, спонсором якої виступило Консульство Республіки Польща в Києві. Наприкінці червня 2001 р. в Хмельницькому відповідна конференція зібрала понад 85 делегатів з різних регіонів України. Результатом роботи стала домовленість про остаточне створення системи вдосконалення кваліфікації вчителів польської мови та налагодження організації діяльності регіональних методичних осередків [4].

Проведення таких заходів необхідне для розвитку дружніх відносин та створення сприятливих умов для задоволення потреб національних меншин обох держав. На засіданнях відбувалися зустрічі з колегами, обговорювалися та вирішувалися проблеми, створювалися плани на майбутнє.

Слід окремо відмітити діяльність товариства «Спільнота Польська», яке співпрацювало з поляками, що мешкають за межами Польщі, в галузі освіти, науки, культури, релігії, туризму та спорту. З 2005 р. товариство проводило роботу із створення патронажних шкіл, програми яких мають на меті співробітництво місцевих освітніх центрів з польськими школами. Ідея створення таких шкіл була схвалена на зустрічі з директорами освітніх закладів у Польщі, що зацікавилися такою формою роботи та уклали понад 30 договорів про співпрацю. Польські освітні організації забезпечувалися матеріалами для вивчення польської мови, підручниками з історії та географії Польщі, польською класичною літературою, дитячими книжками та

літературою для молоді, літературною критикою, словниками, енциклопедіями, альбомами, книгами про польську культуру та мистецтво, мапами, атласами та шкільним приладдям. Бюро надіслало також відеокасети з польськими фільмами для допомоги у вивченні шкільних предметів. Викладачі польської мови отримували методичні поради [477].

Як ще один крок до співпраці в галузі освіти було створено спільну українсько-польську комісію експертів з питань удосконалення змісту підручників з історії та географії, перше засідання якої відбулося у 2003 р. До роботи в комісії було залучено провідних українських та польських фахівців у цій галузі. З української сторони - Р. Арцишевський, Л. Васильєва, Я. Ісаєвич, С. Кульчицький та інші. З польського боку у Комісії активно співпрацювали Д. Вісьневська, Г. Дилонгова, В. Серчик, А. Юзвенко та інші [5]. Експерти обох країн дійшли висновку про необхідність акцентування уваги в підручниках саме на позитивному досвіді співпраці між народами та взаємозбагаченні двох культур.

Друга нарада проходила в листопаді 2003 р., на якій польськими колегами було порушено питання щодо трактування в українських підручниках з історії статусу польської адміністрації та військових формувань на українських землях, які у 20-30-х роках ХХ ст. перебували у складі Польщі. При цьому було наголошено, що вони були санкціоновані відповідними тогочасними міжнародними угодами, в тому числі й домовленостями між УРСР та Польщею. У свою чергу українська сторона порушила питання про відображення в польських підручниках історії Київської Русі, доби УНР, ЗУНР, таких історичних постатей, як Б. Хмельницький та інших економічних і географічних аспектів, пов'язаних з Україною [5].

Треба зауважити, що вирішенню спірних питань, толерантному, коректному та аргументованому підходу сприяє відсутність у підручниках пропагандистських гасел, висвітлення відносин двох народів з погляду на міжнародну ситуацію в певний історичний період та прийняття до уваги точок зору й аргументів педагогів та науковців обох країн.

Так, на п'ятій нараді, що відбулася в червні 2005 р. у Варшаві, польськими експертами Комісії було високо оцінено відображення історії Польщі в українських підручниках та посібниках: «Оповідання з історії України» для 5 класу В. Мисана й «Історія України» підручник для 10 класу С. Кульчицького, М. Ковалю, Ю. Лебедевої. Хоча було виголошено й деякі зауваження з обох сторін. Польська сторона наголосила на недосить точній термінології та на неналежний показ внеску поляків у спільних військових діях [5]. Українською стороною, в свою чергу, було звернуто особливу увагу на висвітлення історії українського народу, особливо Галичини, та проблеми відносин ОУН - УПА з польським населенням Східної Галичини.

На засіданні порушувалося й питання щодо відображення спільних екологічних запитів та узгодження правопису географічних назв і статистичних даних. Усі рекомендації членів Комісії були

прийняті до відома та занесені до підсумкового протоколу, який підписали представники обох сторін.

Діяльність Комісії досить важлива, бо всі відомості про здобутки та втрати народів, збережені історією, передаються наступним поколінням саме через шкільні підручники, зміст яких не повинен призводити до появи нових конфліктів, а навпаки - допомагати їх подоланню, для чого необхідно продовжувати таку співпрацю на користь обом державам.

Висновки. Таким чином, українська та польська сторони в цілому дотримувалися своїх зобов'язань у питанні гарантування польській та українській національним меншинам права на розвиток національних культурних традицій та навчання рідною мовою в державних закладах або в національних культурних товариствах. Через мережу державних та недержавних навчальних закладів здійснювалася підготовка національних кадрів для роботи в педагогічній та культурно-просвітницькій сфері.

Поступово розширювалася мережа навчальних закладів у місцях компактного проживання української та польської меншин, створювалися недільні школи, в яких викладалися рідна мова,

література та історія. Україна та Польща надавали підтримку підготовці підручників та навчальних матеріалів з мови, літератури, історії та географії сусідньої країни. Здійснювалося співробітництво між загальноосвітніми школами, професійно-технічними училищами, вищими навчальними закладами, обмін досвідом педагогічної діяльності, обмін учнями, вчителями, студентами, викладачами, виконувалися спільні науково-дослідні роботи, що становлять взаємний інтерес.

Вбачається за необхідне здійснення таких заходів Міністерством освіти і науки України та Міністерством народної освіти Республіки Польща: утворення дійового механізму щодо підтримки польського шкільництва на Україні та українського в Польщі, забезпечення навчально-методичною та художньою літературою, особливо в сільській місцевості; поширення об'єктивних, виважених досліджень науковців двох країн про спільне минуле в навчальних закладах України та Польщі. Однак досягнення рівня повного забезпечення цих питань вимагало великих зусиль з боку обох сторін, бо кількість шкіл у місцях компактного проживання представників тих чи інших національних меншин у сільській місцевості є незадовільною. Такий стан речей повинен змінюватися як найшвидше.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дашкевич Я.Р. Шляхи подолання упереджень (Перешкоди нормалізації польсько-українських стосунків) / Я.Р.Дашкевич // Україна - Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. - К.: Либідь, 1993. - С. 26-27.
2. Ісаєвич Я. Українсько-польські відносини: спадщина історії і суспільна свідомість / Ісаєвич Я. // Україна - Польща: Історична спадщина і суспільна свідомість. Вип. 2.: Депортації 1944 - 1951. - Львів: Ін-т українознавства ім.І.Крип'якевича, 2007. - 294 с.
3. Калакура О.Я.. Мовно-культурний розвиток сучасної польської меншини в Україні / О.Я.Калакура // Наукові записки. - К.: ІПІЕНД, 2007, - Вип. 34. - С. 238-253.
4. Калакура О.Я. Правовий статус етнічних меншин України / О.Я.Калакура // Етнічна історія народів Європи. - К., 2000. - Вип. 4. - С. 109-113.
5. Кирилич В.П. Державна етнополітика Польщі та питання збереження самобутності української меншини. 1989 - 1998рр. / В.П. Кирилич // Науковий Вісник Дипломатичної академії України. - 2000. - Вип.4. - С.82 - 87.
6. Кирилич В.П. Проблема задоволення духовних потреб українців у Польщі / В.П. Кирилич // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2000. - Вип.23 (част.І). - С. 48 - 55.
7. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Парламентське видавництво, 2002. - 87 с.
8. Paczek E. Wymiary i mozliwosci polityki w Polsce na przetomie tysiacleci / E. Paczek. - Wfoclawek: PWSZ, 2007. - 236 s.
9. Sinkewycz E. Rozpad Związku Radzieckiego i uwarunkowania procesow migracyjnych na terytorium postsowieckim / E. Sinkewycz // Migracje i spoleczenstwo / Instytut istorii Polskiej Akademii Nauk; Mazowiecka Wyzsza Szkola humanistyczno-pedagogiczna w Lowiczu. - Warszawa, 2003. - T. 8: Upadek imperiow i rozwoj migracji / Pod redakcja E. Zamojskiego. - S. 108 - 112.